

Oponentní posudek na dizertační práci Anny Háblvé Interpretace obchodních center jako součást urbánní struktury

Autorka ve své dizertační práci otvírá téma, které je představuje jeden z nejnvýraznějších fenoménů v současném globalizačním procesu, *Interpretace obchodních center jako součást urbánní struktury*. Dodal bych, jako součást nové proměnlivé urbánní situace, podmíněné na jedné straně stavem postindustriální revoluce – a zde o skutečnou revoluci opravdu jde. Na druhé straně do ní zasahuje nečekaný vzrůst automobilismu, a v nemalé míře vliv digitální komunikační sítě. Cílem práce je, jak píše autorka „interpretace vztahu obchodních center k městu a definování výsledků, které z toho vyplývají“. Nejde však, domnívám se, o dosažitelný stav, ale o dynamický proces, probíhající v rámci světové globalizace, který vyvolává další, mnohdy nečekané změny nejen v urbanistické sféře, ale i v orientaci společnosti ke konzumnímu způsobu života.

V západních zemích, zejména ve Spojených státech ovládá tento proces situaci už skoro půl století, zatímco v našich zemích se začal uplatňovat ve stále intenzivnější míře až po převratu od devadesátých let minulého století. Proces, přinášející jevy, které zasahují podstatným způsobem urbanistickou strukturu evropských měst a které jsou též výrazným doprovodným jevem nové urbanistické revoluce. Té předcházela průmyslová revoluce 19. a 20. století, která definovala urbánní formu průmyslových velkoměst, jejich centrálních zón, obytných čtvrtí, průmyslových podniků a periférií.

K typickým institucím velkoměst patřily obchodní domy (Bone Samaritaine, Lafayette, aj. v Paříži, Wertheim, Tietz, Schocken, v Německu aj., v Praze ARA, Bílá labuť aj.). Byly nejenom středisky nákupu, ale i centry společenského života a již z dálky se ohlašovaly svou výraznou monumentální architekturou s velikými okny a bohatou modelací stěn. Vedle budov správních úřadů, peněžních ústavů, kulturních staveb, hotelů a nádraží tvořily obchodní domy opěrné body velkoměstského prostoru. V takové podobě, utvářené v posledních zhruba sto padesáti letech se většina evropských měst zachovává dodnes, třebaže funkce a vybavení většiny veřejných budov se v současnosti značně mění a vyžadují rekonstrukční zásahy, aby se adaptovaly požadavkům současného provozu. Obchodní domy uvnitř měst, existující i nové tvoří jednu stránku tématu práce, obchodní centra na jejich periférii druhou.

Nebudu se zde zabývat komparativní metodologií a vyhodnocením optimálních postupů, jak naznačuje předložená práce, ale jako historika architektury mě zajímají důsledky, které tato vlna obchodních center vnáší do obrazu městského prostředí, či jinými slovy městské krajiny. Zde si kladu otázku: co je v pojetí autorky městotvorná kapacita stavby? Není městotvornost spíše jev, který souvisí s historicitou a kompaktností tradičního městského prostoru, jev, který podstatnou měrou narušil model funkcionalistického města, na jehož tradici nová O.C. navazují? Vznesenou architekturu obchodních domů (zvaných často paláce) nahradily zejména při okrajích kompaktních měst *decorated shades*, dekorované boudy, řečeno s Venturim, které si nečiní žádné nároky na dlouhé trvání. Jejich estetika je jen povrchně určována designérskými vstupy (loga, reklamy zde mají důležitou roli) a ostatní struktura je cele určována požadavky komplexního provozu jak vnitřního, tak vnějšího a rovněž komunikačními vztahy k urbánní aglomeraci.

ZÁVĚR

Těžiště výzkumu disert. práce představuje výběr řady příkladů OC uvnitř měst a způsoby, jakými se včleňují do logiky jejich prostorové struktury, jak se podílejí na jejím charakteru. Autorka uvádí soustavu ukazatelů, posilujících městotvorné hodnoty OC, kterou nazývá *ETALON* a na výběru příkladů z České republiky i zahraničí (dokonce z japonské Osaky) tuto soustavu měřitelných kritérií, která si pro svůj výzkum stanovila, aplikuje..

Na závěr bych uvedl, že tato soustava kritérií je poměrně jasně definována a přehledná a že je možné uplatňovat její reálná doporučení pro stanovení koncepce nových OC, k nimž autorka předložené práce dospívá. Každý případ OC uvnitř větších měst však vyžaduje i přes obecný vliv globalizace zcela individuální řešení.

Mám dojem, že praktické situace bývají komplexnější, vzhledem k místům a prostředí, v nichž se mají uplatnit, fakt, který si autorka práce uvědomuje v úvodních obecných kapitolách o historii a současné situaci obchodních center, dynamice jejich vývoje, jež jsou dnes svébytnými městy ve městě. Pojímá je jako významné architektonicko-urbanistické téma, poznamenávající charakter míst. Dodávám, že i životní návyky obyvatel.

Možná, že by nebylo bez zajímavosti popsat transformaci, kterou musely postoupit obchodní domy z doby socialismu, kdy metody prodeje, zásobování a zejména sortiment zboží byly ve srovnání s dnešním stavem, s nekonečně širším sortimentem zboží a s ním spojenou logistikou velice odlišné. Mnohé z nich novou situací nepřežily, např. OC Ještěd v Liberci aj.. Liberec je vůbec pozoruhodným příkladem, kde v posledním desetiletí vznikla v centru města tři rozsáhlá, navzájem si konkurující obchodní centra. Myslím, že by stála za pozornost.

Disertační práce Anny Háblové je konzistentní, promyšlená a i když se mi zdá, že některá kritéria jsou poněkud mechanická, podobně jako omezený výběr reprezentativních příkladů, považuji tuto práci za přínosnou k tématu současného urbanismu a doporučuji, aby jí byla udělena hodnost Ph.D.

Praha, prosinec 2017

Doc.ing.arch. Pavel Halík, CSc